

Protokoll från mötet av Svenska Nationalkommittén för astronomi (National Committee for Astronomy, NCA) inom Kungl. vetenskapsakademien (KVA)

Tid: fredag 2020-05-08, kl 9 – 11 och 13 –15

Plats: On-line (Zoom Meeting)

Närvarande: Sofia Feltzing (SF, LU, ordförande), Josefin Larsson (JLa, KTH, viceordförande), Ulrike Heiter (UH, UU, sekreterare), Yvonne Becherini (YB, Linnéuniversitetet), Alexis Brandeker (AB, SU) kl 13–15, John Conway (JC, OSO) kl 9–11, David Hobbs (DH, LU), Kay Justtanont (KJ, CTH), Oleg Kochukhov (OK, UU), Jorrit Leenaarts (JLe, SU), Garrelt Mellema (GM, SU), Jesper Sollerman (JS, SU), Wouter Vlemmings (WV, CTH), Jan-Erik Wahlund (JEW, IRF i Uppsala), Barbro Åsman (BÅ, SU) från kl 10, Göran Östlin (GÖ, SU) från kl 10, Camilla Jakobsson (CJ, VR-RFI) kl 9–11, Mathias Hamberg (MH, VR-RFI), Per Magnusson (PM, SNSA) kl 9–11, Sofia Ramstedt (SR, UU) och Sara Bladh (SB, UU) kl 13–14.

1. Mötets öppnande

Mötet öppnades av SF.

2. Godkännande av dagordningen

Dagordningen antogs.

CJ, MH och MP adjungerades till mötet. SR och SB adjungerades till punkt 6.

3. Förra mötets protokoll

Föregående protokoll godkändes.

4. Hur ser det ut på våra svenska astronomiinstitutioner under coronakrisen?

Bl.a.: Hur fungerar undervisningen, lärdomar under de senaste månaderna, idéer och utmaningar, kan/bör NCA tänka till utifrån nuvarande lärdomar?

Runda bland deltagarna (blandad svenska/engelska):

Garrelt (SU): undervisning sker på distans, inga stora problem, utmaning: examination, särskilt på orienteringskurserna, för de senare gäller att i stället för tentavakter måste studenterna filma sig framför datorn när de skriver tentamen, andra kurser tillämpar inlämning följt av samtal med lärare, ingenting är ännu bestämt inför hösten

Josefin (KTH): ganska lika som i Stockholm, stora kurser har digitala tentavakter över Zoom (1 för 25 studenter), det är positivt att ändringar i kurser kan göras snabbt och med mycket mindre administration än tidigare

Oleg (UU): similar experiences, challenges: on-line + on-campus teaching in fall for certain courses, distance teaching is easier for master courses

Jan-Erik (IRF i Uppsala): has currently no teaching, but supervision of PhD students and postdocs over Zoom, 50% at office (in order to handle hardware issues for JUICE project)

Ulrike (UU): undervisar just nu på en orienteringskurs, med examination på distans i form av hemtenta (inga särskilda rutiner för "tentavakt")

Yvonne (Linnéuniversitetet): universitetet har varit bra förberett, eftersom fysik alltid har haft distansundervisning, mer jobb med kurser från andra institutioner (t.ex. matematik), utmaningar: laborationer och examination

Wouter (CTH): have been conducting home exams (worked out well), challenge: large courses, basåret (number of students will be increased, e.g. ~200 extra students for CTH), discussions and preparations for autumn ongoing

Kay (CTH): has been helping with basåret, issues with home exams

John (OSO): APEX not operating, maybe remote observations from July on, ALMA not operating, LOFAR and VLBI are operating locally, with remote control from home

David (Lund): everything working smoothly, oral examinations via Zoom, challenges expected with upcoming courses in autumn which are lab-intensive

Sofia (Lund): master studenter jobbar hemifrån, on-line även i höst (åtminstone första hälften), examination: måste ha backup planer t.ex. i fall av dålig uppkoppling

5. Nyheter/rapporter/status uppdateringar från infrastrukturer

a. VR (Vetenskapsrådet)

MH och CJ (båda forskningssekreterare vid enheten för infrastrukturstöd) presenterade VRs åtaganden när det gäller forskningsinfrastruktur inom astronomi och rymd.

VR finansierar forskningsinfrastruktur nationellt och internationellt. Redogjordes för förändringar hos Vetenskapsrådet till följd av Covid-19 situationen, bl.a. en tidsbegränsad möjlighet att använda forskningsmedel till forskning som relaterar till sars-CoV-2 och covid-19, oavsett vilken projektidé medlen beviljats för från början. En utredning av organisation, styrning och finansiering av nationell infrastruktur inkl. e-infrastruktur för forskning i regeringens uppdrag pågår. VR har lämnat in förslag för e-infrastruktur. En rapport från Tobias Krantz väntas den 31 maj 2021. Det finns flera utmaningar för arbetet med infrastrukturer relaterade till budgetläget och till in-kind bidrag och teknikutveckling.

MH är handläggare för SKA (Square Kilometer Array), JIVE (Joint Institute for VLBI in Europe) och Onsala Rymdobservatorium, som omfattas av ”Radioastronomipaketet”. Har även hand om Big Science Sweden (Sveriges ILO – Industry Liaison Organisation). När det gäller SKA så fortgår ratificeringsprocessen med viss förskjutning av tidsplanen. Det stora antalet medlemsländer (15) leder till en komplex process. Sverige håller på att skriva på. Aktör i nuläget är CPTF (Council Preparatory Task Force för SKA), den förberedande organisationen inför den ”riktiga” organisationen IGO (International Government Organisation) vilken kommer att bildas under andra hälften av 2020.

CJ är handläggare för ESO (delegat i ESO Council), ELT-instrumentering, ISF (Institutet för solfysik) och Astronet. ESO är hårt drabbat av Covid-19 situationen och det oroliga läget i Chile, men ELT konstruktion pågår (kommentarer till ELT från UH, OK, GÖ, SF). En arbetsgrupp jobbar med en strategi för 2020–2030, förslag förväntas i juni.

Både MH och CJ arbetar även med andra projekt (t.ex. CERN, ESS).

Svenska delegater för olika infrastrukturer presenterades:

ApPEC: Lars Bergström

Astronet: Garrelt Mellema

CERN: Mats Johnsson och Kerstin Jon-And (Council), Mathias Hamberg och Barbro Åsman (FC = Finance Committee, TREF)

ESO: Sofia Feltzing och Camilla Jakobsson (Council), Katrin Brandt (FC), Kirsten Kraiberg Knudsen (STC & ESAC), Ulrike Heiter (ESC = ELT sub-committee), Jouni Kainulainen (User Committee)

JIVE: John Conway och Mathias Hamberg

IceCube IOFG: Mathias Hamberg och Katarina Gårdfeldt

SKA: Björn Halleröd (Swe), Lars Börjesson och John Conway (SKAO Företag), Leif Eriksson och Mathias Hamberg (CPTF), Margareta Wallquist (FC)

JS: Hur mycket besparingar blir det pga inställda resor och operations?

Kommentarer från flera personer: inga konkreta svar finns, det blir säkert vissa besparingar, men extra kostnaderna förväntas överväga.

b. SNSA (Rymdstyrelsen)

PM rapporterade från Rymdstyrelsen.

SNSA hade/har flera utlysningar som vanligt, delvis med förlängda inlämningsdatum för att ta hänsyn till Covid-19 situationen. Migration till Prisma systemet pågår under 2020 (diarium har gått över till Prisma). SNSA har numera en övergripande budget för rymdverksamhet, vilket förenklar förvaltningen. Nationella rymdrelaterade möten har ställts in eller flyttats till on-line möten. ESA möten har hållits fysiskt (med reducerat antal deltagare) – SPC (Science Programme Committee) – eller on-line – SPC workshop (mindre lyckad). En diskussion pågår om balansen mellan EU och ESA när det gäller stöd/främjande av rymdverksamhet (vilken totalt är växande).

En *rapport av ESA Director of Science* (Günther Hasinger) från April 2020 återgavs: Till följd av Covid-19 pågår arbetet vid alla ESA säten på distans; vissa missioner har skarpa deadlines pga uppskjutningsfönster (t.ex. JUICE) och måste följa tidsplanen; ESA tar på sig ett stort ansvar för att upprätthålla europeisk industri relaterad till rymdverksamhet; det finns reserver som kan användas för att kompensera för ökade kostnader pga Covid-19, men det kommer påverka andra syften i långa loppet.

JEW: Vilken är målgruppen för T-utlysningen? Svar: generisk teknikutveckling som inte är direkt relaterad till ett specifikt rymdprojekt.

KJ asked about time scale for decisions on N and S calls. Answer: For S possibly after committee meeting in June, otherwise in Nov/Dec; for N recommendations are due in June.

c. CTA (Cherenkov Telescope Array)

Statusrapport av **YB**.

Starting to prepare southern site (slowly), northern site well underway, technical discussions about detectors ongoing, signing of MoU for Consortium ongoing (including scientists from Sweden). There is a separate entity – the Council – where Sweden is not contributing anymore because of too high costs.

d. Astronet

Statusrapport av **GM**.

”Astronet is a network of European funding agencies and research organisations aiming at encouraging a common science vision for all of European astronomy through delivery of a strategic plan and infrastructure roadmap.” (<http://www.astronet-eu.org/>)

Senaste versionen av ”Science Vision and Infrastructure Roadmap” är från 2014, nu ska en ny version skrivas (kick-off möte, 5 grupper, tidsskala ca 1 år), flera svenska forskare är med, flera internationella organisationer är representerade.

YB: Hur kan forskare bidra? GM: Arbetet ska presenteras vid EAS mötet i juni, annars kontakta GM. SF: Detta är ett arbete som Research Councils gör, inte en community exercise; rymdforskning representerad via ESA. **JEW** kan tänka sig representera IRF.

6. Interaktion med VR om etableringsbidrag i beredningsgruppen NT3

SR och SB har arbetat med att analysera hur VR har delat ut medel till yngre forskare under åren 2014–2019. Brev relaterade till analysens resultat hade skickats till VR av Female Astrophysicists Network Sweden m.fl. (kontaktperson SR, den 2 dec 2019) och av NCA (den 12 dec 2019). Ett svarsbrev från VR mottogs den 21 jan 2020.

a. Presentation av SR och SB

b. Diskussion under närvaro av SR och SB

Diskussionen berörde bl.a. bemötandet av breven till VR (t.ex. fick NCA inget separat svar), aspekter av VR som en stor organisation, jämförelse med Rymdstyrelsens bedömningsprocess, frågan om liknande problem finns i andra av VRs beredningsgrupper och för andra typer av anslag, frågan om det förekommer (omedveten) bias även i andra sammanhang, inte bara när det gäller kön (t.ex. mot/för sub-ämnen såsom observationer vs. teori), och frågan om experternas inflytande. När det gäller den sista punkten framfördes det att ”Om man är beroende av en enda expert finns det väldigt mycket bias som kan ha en effekt och det borde ses som en allmän rättsosäkerhet.” Föreslogs att öka antalet experter och deras omsättning. Tre år kan vara för kort när det gäller etableringsbidrag. Det noterades att NT3 är en väldigt bred beredningsgrupp som tidigare har varit två grupper. Det noterades att NT3 har varit oförändrad under många år, men att beredningsgruppen för infrastruktur (RFI) som också inkluderar astronomi nyligen har blivit mycket bredare. Sammanfattningsvis önskar de föredragande stöd från NCA och/eller KVA att ärendet behandlas i VRs styrelse.

c. Diskussion utan SR och SB

Förutom att några av ovannämnda punkter återupptogs noterades även det höga söktrycket hos VR som kan spela roll i sammanhanget. Frågan togs upp om ansökningsprocessen kan anonymiseras, med hänvisning till steg åt det hållet som tagits av andra organisationer (HST, ESO, ALMA). Det noterades att det verkar ha skett en förändring i sammansättningen av NT3 över tid: för ca 10 år sedan var de flesta ledamöterna från Sverige medans nästan alla är internationella i nuläget, vilket kan ha lett till en förändring i bias.

I frågan om hur man skulle kunna ta reda på om det finns liknande problem i andra beredningsgrupper beslutades det att **JL** ska ställa frågan inom Sveriges unga akademi.

Det nämndes att det är viktigt att det som VR planerar att göra enligt sista stycket i svarsbrevet blir av (”VR kommer att informera 2020 års ordförande och observatör om er skrivelse och ge dem i instruktion att särskilt bevaka utfallet av ansökningar inom ert ämnesområde.”). NCA borde svara att den ansträngningen uppmuntras.

Slutsatser: SF rapporterar till klassen vid dess kommande möte om NCA:s diskussion och att de som är bekymrade är fortfarande bekymrade; ämnet tas upp igen vid nästa NCA möte; processen kan och behöver ta tid.

7. ESO studentships

Bakgrund: Ett e-post meddelande om ”ESO studentship programme” (<http://www.eso.org/sci/activities/FeSt-overview/ESOSTudentship.html>) har skickats av ESO till olika personer vid olika institutioner i Sverige, med målet ”to draft an agreement between the Science Directorate at ESO and the Swedish academic institutions”. WV förklarade anledningen till detta – CTH har varit i kontakt med ESO om programmet, men har haft problem med att låta doktorander delta (se nedan). ESO antog att alla svenska institutioner är berörda och kontaktade en ospecificerad grupp av mottagare.

WV: It has not been possible to realise participation of students from CTH within the normal PhD framework. HR at CTH considered this to be against Swedish PhD law and requirements from PhD unions (worse social benefits during stay at ESO). CTH head of PhD studies is not in favour of the option. WV asks about the situation at other institutes.

Diskussion:

OK: The e-mail was sent to several people at UU. PhD students from UU have participated in the programme. Their formal employment at UU is interrupted for the duration of their stay at ESO. HR at UU does not see a problem with this. In effect, the PhD time of these students is extended by 1 or 2 years, since 4 years of financing need to come from UU.

DH: The e-mail was sent to Anders Johansen at LU and forwarded to DH. A brief answer was sent. In principle seen as positive option, but a PhD time extension is not favoured.

SF: One student from Lund has participated so far, who had an extension of 2 years.

GM/SF: Studenter har rätt till fortsatt anställning (antagligen upp till 1 år) om de har varit anställda i Sverige mindre än 4 år vid disputation.

Slutsatser (SF): HR och lokala regler ser olika ut på olika ställen, gemensamt agerande är inte nödvändigt, med ärendet borde diskuteras bland alla seniora forskare vid varje lärosäte.

8. Astronomdagarna 2021

a. Information och frågor från lokala organisatörerna inkl. finansiering

YB: Preliminär budget för Astronomdagarna 2021 finns. YB frågade hur mycket Linnéuniversitetet förväntas bekosta och om det finns andra möjligheter till finansiering. YB ska lämna in en ansökan till fakulteten innan midsommar 2020. Hotellbokningar är bekräftade (21 – 23 okt 2021).

JS: Hur mycket man vill betala är upp till varje lärosäte, det finns inga krav.

SF: NCA har fått bidrag från KVA som kan täcka en del av kostnaderna.

AB/JS: Inget krav på att sponsra lunch och middag. Inga krav på upplägget – mötet kan t.ex. börja på torsdag vid lunchtid och avslutas på lördag vid lunchtid.

b. Utseende av SOC

Tas upp vid nästa möte.

c. Samarbetet med SAS

Det är viktigt att hålla kontakten med SAS när det inte finns någon SAS representant bland NCA ledamöterna (JS avslutade sitt uppdrag vid SAS).

9. EAS

Inga nyheter – SF tar kontakt med EAS.

10. Avslutning

a. Nästa möte

SF kallar till nästa NCA möte under hösten 2020 (mha Doodle), förhoppningsvis i Uppsala.

b. Mötet avslutas

Vid protokollet:

Justerat:

Ulrike Heiter (sekreterare)

Sofia Feltzing (ordförande)